

แนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองที่ดีตามระบอบประชาธิปไตย Guidelines for Developing Good Citizenship according to Democracy

ศรัณย์กร สังข์สิงห์ Sarunkorn Sangsing

กรรมการบริหาร

บริษัท กรณัณท์ริชต์ จำกัด

KORNRATCH COMPANY LIMITED

Sarunkorn.singha@gmail.com

บทคัดย่อ

ความเป็นพลเมืองของประเทศชาติเป็นสิ่งที่ควรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพราะหากประชาชนไม่ได้รับการพัฒนาประชาธิปไตยจะเรียกว่า พลเมืองที่มีคุณภาพตามหลักการปกครองก็อาจไม่ถูกต้องนัก ทั้งนี้การพัฒนาความเป็นพลเมืองที่ถูกต้องตามหลักประชาธิปไตยได้นั้นควรมุ่งไปสู่ความวางรากฐานแห่งความรู้ สิทธิเสรีภาพ และความเสมอตั้งแต่เยาวชนที่มีอายุรับรู้ความหมายของการปกครองจะนำไปสู่การปฏิบัติได้ถูกต้องตามหลักของกฎหมายสังคมที่กำหนดขึ้นมา แต่ถึงอย่างไรก็ตามในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาหรือประเทศด้อยการพัฒนามักจะถูกกลืนในการปลูกฝังประชาธิปไตยอย่างมากทั้งนี้อาจจะมีผลกระทบต่ออำนาจการปกครองของชนชั้นต่าง ๆ ที่ไม่ต้องการให้ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพที่ควรจะเป็นจะนำไปสู่การปกครองแบบการเชื่อฟังมากกว่าการปกครองแบบพัฒนาต่อยอดและจะทำให้ประเทศนั้นก้าวไปทันต่อการเปลี่ยนแปลงในเชิงการแข่งขันกับกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว ดังนั้น สังคมไทยต้องวิเคราะห์และกำหนดทิศทางการพัฒนาตั้งแต่จุดเริ่มต้นโดยมองถึงแนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองที่ดีตามระบอบประชาธิปไตย ได้แก่ 1) การพัฒนาโรงเรียนประชาธิปไตยในชุมชนให้เกิดความชัดเจนเป็นรูปธรรม 2) การสร้างภาพตัวแทนประชาธิปไตยในการปกครองส่วนท้องถิ่น 3) การยกระดับคุณภาพประชาธิปไตยในระดับครอบครัวไทย 4) การระดับคุณภาพประชาธิปไตยในโรงเรียนและระดับมหาวิทยาลัยไทย 5) การยกระดับความรู้ประชาธิปไตยให้กับประชาชนอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ : การพัฒนาความเป็นพลเมือง, ระบอบประชาธิปไตย.

Abstract

The citizenship of nation should be continuously developed because the people are not developed democratically to call a quality citizens according to the principle of good governance that may not be quite right. However, the development of citizenship according to the democratic principles that should lead to the foundation of knowledge, rights, liberties and equality from the age of youth who know the meaning of governance will lead to the correct practice according to the established social law. However, developing or underdeveloped countries are often largely neglected in cultivating democracy. This may have an effect on the ruling power of various classes that do not want people to have the rights and freedoms that should lead to an obedient government rather than a developmental government and that the country keep up with changes in competition with developed countries. Therefore, Thai society must analyze and determine the development direction from the beginning by looking at the development of good citizenship according to the democratic system, Including 1) the developing of democratic schools in the community to create concrete clarity, 2) creating an image of democratic representative in local government, 3) raising the quality of democracy at Thai family level. Thailand 4) leveling the quality of democracy in Thai schools and universities, and 5) improvement of democratic knowledge for the people continuously.

Keywords: Citizenship Development, Democracy.

บทนำ

“ระบอบประชาธิปไตย”เป็นระบอบการปกครองตนเองของประชาชนตรงกันข้ามกับระบอบอานาจนิยม เช่น ระบอบราชาธิปไตย, ระบอบเผด็จการทหาร, ระบอบอำมาตยาธิปไตย ซึ่งเป็น ระบอบปกครองโดยคนเดียว หรือโดยคนกลุ่มน้อย ผู้มีอานาจมากกว่าประชาชนทั่วไป (เรียกว่าพวกอภิสิทธิชน) ในโลกยุคเศรษฐกิจตลาดเสรีสมัยใหม่ คนส่วนใหญ่ซึ่งเป็นพลเมืองผู้เสียภาษี(ทั้ง

ทางตรง และทางอ้อม) และเป็นเจ้าของสารานุกรมฉบับเดียวกัน เชื่อว่าระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบที่จะสร้าง ความเป็นประชาธิปไตย (ในการแก้ปัญหาและพัฒนาประเทศ) และความเป็นธรรมได้มากกว่าระบอบอำนาจนิยม ในบางสถานการณ์ ในระบอบอำนาจนิยมอาจจะมีผู้ปกครองที่เป็นคนดีหรือคนเก่งอยู่บ้าง แต่ก็ไม่มี หลักประกันว่า เขาหรือลูกหลานหรือพรรคพวกเขาที่ได้ตำแหน่งจากการสืบเชื้อสาย หรือการแต่งตั้งจะ ปกครองประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรมสำหรับคนส่วนใหญ่เสมอไป เพราะระบบสืบเชื้อ สายและแต่งตั้งเป็นระบบที่ไม่แน่นอน และไม่มีประสิทธิภาพ และเพราะว่าการให้คนสืบทอดอำนาจโดย ไม่มีการตรวจสอบถ่วงดุลมักนำไปสู่การฉ้อฉลเพื่อประโยชน์ส่วนตน ระบอบประชาธิปไตยดีกว่าระบอบ อำนาจนิยมในแง่ที่ว่า มีระบบคัดเลือกผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพกว่าและมีระบบการตรวจสอบถ่วงดุล อำนาจเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ปกครองมีอำนาจมากเกินไปได้ดีกว่า แต่ทั้งนี้ต้องเป็นระบอบประชาธิปไตยที่ ประชาชน มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ไม่ใช่สักแต่มีการเลือกตั้ง แต่ยังมีการซื้อเสียงขายเสียง การโกง การใช้อำนาจและระบบอุปถัมภ์ (แสงชัย อภิชาติธนพัฒน์, มปป. : 2)

เพราะฉะนั้น ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยซึ่งถูกนำไปใช้อย่างแพร่หลายในประเทศต่าง ๆ ทั่วทุกมุมโลกเป็นระบอบการปกครองที่มีวิวัฒนาการมาอย่างยาวนานนักวิชาการส่วนใหญ่เห็นว่าเริ่มมาจากสมัยกรีกโบราณ และได้มีพัฒนาการมาจนถึงปัจจุบัน การทำความเข้าใจและเรียนรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของบุคคลในสังคม ช่วยให้บุคคลรู้จักสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ที่ตนเองพึงมี รวมไปถึงเพื่อการดำเนินชีวิตในสังคมร่วมกันอย่างมีความสุขและช่วยพัฒนาสังคมให้มีความเจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น (ประภัสสร ทองยงค์, 2558 : 11) แต่ถึงอย่างไรก็ตาม การปกครองในระบอบประชาธิปไตย เป็นการปกครองที่ประชาชนทุกคน มีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ ซึ่งจะประสบความสำเร็จได้นั้น ต้องสร้างความเป็น พลเมืองให้ประชาชนสามารถปกครองตนเองได้ การสร้างพลเมืองให้มีความเป็นพลเมือง ในวิถีระบอบประชาธิปไตย มีหลักพื้นฐานสำคัญอยู่ 3 ประการ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, มปป. : 2-4) ดังนี้

1. เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่ทุกคนเกิดมามีคุณค่าเท่ากันมีอาจล่วงละเมิดได้ การมีอิสรภาพและความเสมอภาค การยอมรับในเกียรติภูมิของแต่ละบุคคล โดยไม่คำนึงถึงสถานภาพทางสังคม ยอมรับความแตกต่างของทุกคน

2. เคารพสิทธิ เสรีภาพ และกฎกติกาของสังคมที่เป็นธรรม โดยให้ความสำคัญ ต่อสิทธิ เสรีภาพ การมีกฎกติกาที่วางอยู่บนความยุติธรรมและชอบธรรม มีหลักนิติรัฐ ในการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพมิให้ถูกละเมิด

3. รับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่น สังคม และประเทศชาติโดยตระหนักถึงบทบาท หน้าที่และความรับผิดชอบของตนเอง ต่อสังคม การดำรงตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ใช้สติปัญญาในการแก้ไขปัญหาด้วยเหตุและผล

เพราะฉะนั้น ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ ได้กำหนดให้อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุข ทรงใช้อำนาจนั้น ทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล นอกจากนี้ ประชาชนซึ่งเป็นผู้ทรงสิทธิหรือเจ้าของสิทธิในอำนาจอธิปไตยยังสามารถมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศตามระบอบประชาธิปไตยโดยตรง เรียกว่า “การเมืองภาคพลเมืองหรือภาคประชาชน” และทางอ้อม เรียกว่า “การเมืองภาคตัวแทน” แต่ถึงอย่างไรก็ตามหากมองลักษณะความพลเมืองของสังคมไทยในรอบเกือบ 100 ปียังไม่คืบหน้ามากนักทั้งนี้อาจเป็นเพราะความเป็นพลเมืองที่ยังไม่ตื่นตัว การสละจารีตประเพณีแบบดั้งเดิมออกจากระบบอุปถัมภ์ ระบบศักดินาอภิสิทธินิยม และอำนาจนิยม เพราะระบบเหล่านี้ ครอบงำประชาชนส่วนใหญ่จนนำไปสู่พลเมืองที่เฉื่อยชาหรือความผิดของตัวแทนทางอ้อมที่ดูชินชาและปกติมากขึ้น (วินิจ ฝาเจริญ, 2563 : 54) ทำให้ความเป็นพลเมืองในสังคมอาจต้องปรับเปลี่ยนแปลงบริบทการเรียนรู้และก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นระบบมากยิ่งขึ้น โดยบทความนี้พยายามนำเสนอแนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองที่ดีตามระบอบประชาธิปไตยที่สามารถนำไปต่อยอดและการวางรากฐานใหม่ให้กับประชาชนทุกเพศ ทุกวัยอย่างเท่าเทียมเพื่อร่วมกันพัฒนาชาติให้เกิดความเจริญมากที่สุด

ลักษณะความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย

ความเป็นพลเมืองเริ่มต้นที่การมีสิทธิทางการเมือง การได้รับความคุ้มครองทางกฎหมาย และการเป็นสมาชิกของหน่วยทางการเมืองการปกครองในสมัยกรีกโบราณในนครเอเธนส์ ในสมัยยุคกลางในอังกฤษ ความเป็นพลเมืองได้ลดทอนลงเหลือเพียงแต่การได้รับการคุ้มครองทางกฎหมายและการเป็นสมาชิกทางการเมืองในขณะที่ต่อมาภายหลังการปฏิวัติสหรัฐอเมริกา ความเป็นพลเมืองทั้งสามลักษณะก็กลับมาอีกครั้งหนึ่ง การเปลี่ยนแปลงของลักษณะทั้งสามขึ้นกับมิติทางประวัติศาสตร์ที่แตกต่างกันไปในแต่ละสังคมแนวคิดที่สัมพันธ์กับความเป็นพลเมืองประกอบด้วยแนวคิดเรื่องสิทธิ

พลเมือง และพันธะทางการเมือง โดย สิทธิพลเมืองประกอบด้วยสิทธิทางการเมืองและสิทธิที่ได้รับการคุ้มครองจากรัฐ พันธะทางการเมืองคือหน้าที่ ที่พลเมืองกระทำต่อพลเมือง หน้าที่ระหว่างผู้ใช้ อำนาจอธิปไตยและพลเมือง โดยอยู่บนเหตุผลที่ทำให้เกิดการปฏิบัติ ไม่ใช่การใช้กำลังบังคับ ปัญหาความเป็นพลเมืองสามารถจำแนกได้เป็นสองประการคือ ปัญหาในการสร้างความเป็นพลเมือง และ ปัญหาการละเมิดสิทธิความเป็นพลเมือง โดยปัญหาการสร้างความเป็นพลเมืองเกิดขึ้นเมื่อสร้างความเป็นพลเมืองในความหมายของคนดีซึ่งประสบความสำเร็จได้ยาก และปัญหาการละเมิดสิทธิความเป็นพลเมือง เกิดขึ้นได้ในสองระดับคือระดับทั่วไปและระดับมูลฐาน โดยระดับทั่วไปเกิดขึ้นจากการละเมิดสิทธิของพลเมือง ด้วยกันหรือจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในขณะที่ระดับมูลฐานเกิดขึ้นเมื่อมีความพยายามในการทำให้ข้อตกลงที่เกิดขึ้นเป็นรัฐนั้นสิ้นสุดลง (วันส ปิยะกุลชัยเดช, มปป. : 5) เมื่อสรุปความก็คือพลเมืองดี หมายถึง ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่พลเมืองได้ครบถ้วน ทั้งกิจที่ต้องทำ และกิจที่ควรทำ (รจันหา เรือนทรง,ออนไลน์) ดังนี้

1) หน้าที่ หมายถึง กิจที่ต้องทำ หรือควรทำเป็นสิ่งที่กำหนดให้ทำ หรือห้ามมิให้กระทำ ถ้าทำก็จะก่อให้เกิดผลดี เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว หรือสังคมส่วนรวมแล้วแต่ กรณี ถ้าไม่ทำหรือไม่ละเว้นการกระทำตามที่กำหนดจะได้รับ ผลเสียโดยตรง คือ ได้รับโทษ หรือถูกบังคับ เช่น ปรับ จำคุก หรือประหารชีวิต เป็นต้น โดยทั่วไปสิ่งที่ระบุกิจที่ต้องทำ ได้แก่ กฎหมาย เป็นต้น

2) กิจที่ควรทำ คือ สิ่งที่คนส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นหน้าที่ที่จะต้องทำ หรือละเว้นการกระทำถ้าไม่ทำหรือละเว้นการกระทำ จะ ได้รับผลเสียโดยทางอ้อม เช่น ได้รับการดูหมิ่นเหยียดหยาม หรือไม่คบค้าสมาคมด้วย ผู้กระทำกิจที่ควรทำจะได้รับการยก ย่องสรรเสริญจากคนในสังคม โดยทั่วไปสิ่งที่ควรทำ ได้แก่ วัฒนธรรมประเพณี เป็นต้น

ดังนั้น ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดให้ ปวงชนชาวไทย มีหน้าที่ 10 ประการ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร,มปป. : 5) ดังนี้

1) พิทักษ์รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และการปกครองระบอบ ประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2) ป้องกันประเทศ พิทักษ์รักษาเกียรติภูมิ ผลประโยชน์ของชาติ รวมตลอดทั้ง สาธารณสมบัติของแผ่นดิน และให้ความร่วมมือในการบรรเทาสาธารณภัย

3) ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด

4) เข้ารับการศึกษาอบรมในการศึกษาภาคบังคับ

5) รัฐบาลทหารตามที่กฎหมายบัญญัติ

6) เคารพและไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น และไม่กระทำการใดที่อาจ ก่อให้เกิดความแตกแยกหรือเกลียดชังในสังคม

7) ไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือลงประชามติอย่างอิสระ โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ของประเทศเป็นสำคัญ

8) ร่วมมือและสนับสนุนการอนุรักษ์และคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งมรดกทางวัฒนธรรม

9) เสียภาษีอากรตามที่กฎหมายบัญญัติ

10) ไม่ร่วมมือหรือสนับสนุนการทุจริตและประพฤติมิชอบทุกรูปแบบ

สรุปได้ว่า ความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยจะมี 2 ลักษณะที่สำคัญนั่นก็คือ สิทธิของประชาชนในการกระทำได้ทุกอย่างที่ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่นกับหน้าที่ที่กำหนดไว้ในกฎหมายต่าง ๆ ว่าต้องทำและห้ามกระทำ หากผู้ใดฝ่าฝืนก็อาจถูกลงโทษตามกฎหมายที่ระบุไว้จะนำไปสู่การรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมนั้นจึงเป็นสิ่งพลเมืองควรปฏิบัติตนให้เกิดคุณลักษณะดังกล่าว

แนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองที่ดีตามระบอบประชาธิปไตย

การพัฒนาความเป็นพลเมืองที่ดีตามระบอบประชาธิปไตยเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นสำหรับทุกประเทศไทยที่ต้องการวางรากฐานให้การพัฒนาประเทศในทุกมิติของการพัฒนาได้อย่างรวดเร็ว อีกทั้งยังสามารถสร้างให้สังคมเกิดความสงบสุข ก้าวหน้าและเจริญรุ่งเรืองไปด้วยวิถีทางที่ถูกต้องตามหลักเสรีภาพ เสมอภาค และมีสิทธิหน้าที่อย่างเท่าเทียมที่ควรจะเป็นได้ทั้งทางตรงและทางอ้อมที่กติกาสังคมได้กำหนดไว้อย่างชัดเจน แต่ถึงอย่างไรก็ตาม การที่จะทำให้ประชาชนเป็นพลเมืองที่ดีได้ทั้งหมดนั้นมิใช่เรื่องง่าย ๆ ที่จะสามารถพัฒนาได้อาจจะบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีความแปลกแยกแตกต่างไปด้วยความคิดและการกระทำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐก็ได้หรือหากจะกล่าวไปแล้วผู้ที่ก่อกวนกฎหมายบ้านเมืองยังมีให้เห็นอยู่มากก็เพราะความไม่เข้าใจในวิถีทางแห่งประชาธิปไตย ดังนั้น ผู้เขียนจึงได้หยิบยกประเด็นนี้ขึ้นมาเพื่อหวังว่าจะช่วยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีแนวทางสำหรับการพัฒนาพลเมืองที่ดีตามคุณลักษณะที่รัฐต้องการ ดังนี้

1) การพัฒนาโรงเรียนประชาธิปไตยในชุมชนให้เกิดความชัดเจนเป็นรูปธรรมที่มีความสำคัญเนื้อหาของหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตย เน้นการสอนความเป็นพลเมือง และสอนเรื่องรูปแบบของประชาธิปไตยเทคนิคและบทบาทของครูผู้สอนมีความสำคัญการใช้วิธีการสอนที่แตกต่างมีผล

ต่อการรับรู้การสอนด้วยให้ผู้เรียนวิเคราะห์จะเป็นผลดีต่อการเรียนรู้ที่สุด แต่ถึงอย่างไรก็ตามต้องมีการเรียนการสอนในเรื่องทฤษฎีการศึกษาสามารถขับเคลื่อนได้ดี แต่ในทางปฏิบัติ ลักษณะนิสัยแนวคิดความเป็นพลเมืองนั้นจะได้รับอิทธิพลจากสถาบันทางสังคมอื่นด้วย ประชาชนและเยาวชนจะมีลักษณะความเป็น ประชาธิปไตยหรือไม่ขึ้นอยู่กับสถาบันทางสังคมทุกส่วนอันได้แก่ ครอบครัว เพื่อน โรงเรียน สื่อ และรัฐบาล ซึ่งครอบครัว และ เพื่อนมีผลค่อนข้างมากเพราะมีความใกล้ชิดมากที่สุด ทั้งนี้การกลมเกลียวทางการเมืองนั้นจะต้องมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันไปในทิศทางเดียวของในทุกสถาบันทางสังคมด้วย (วชิระ เสระทอง, 2562 : 593-601) ส่วนรูปแบบการเรียนการสอนในโรงเรียน ประชาธิปไตยต้องทำให้เกิดการบริหารแบบมีส่วนร่วม มีหลักสูตรสถานศึกษาที่ส่งเสริมวิถี มีการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างวิถีประชาธิปไตย การสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน โดยผ่านกระบวนการ 3 ขั้นตอนคือ การวางแผน การสั่งการและการควบคุม จะทำให้รูปแบบการบริหารประชาธิปไตยในโรงเรียนเป็นไปอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน (วันชัย หวังสวาสดิ์, 2558 : 5) ดังนั้น ชุมชนในสังคมไทยจะสามารถพัฒนาพลเมืองของชุมชนได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับต้องวางระบบต่าง ๆ ให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะผู้นำชุมชนจำต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับลูกหลานหรือเยาวชนในชุมชนนั้น ๆ เพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือและสร้างแนวทางเป็นลักษณะจำเพาะตามวิถีประชาธิปไตยในชุมชนผ่านการส่งเสริมสิทธิและหน้าที่ของตนเอง

2) การสร้างภาพตัวแทนประชาธิปไตยในการปกครองส่วนท้องถิ่น เพราะความคิดและวิถีปฏิบัติต่อประชาธิปไตยระดับท้องถิ่นของไทยนั้นมักจะอยู่ในกรอบและรูปแบบเดียวคือรูปแบบที่ประชาชนใช้อำนาจผ่านผู้แทนเพียงเท่านั้น ด้วยเหตุเช่นนี้ “ประชาธิปไตย ระดับท้องถิ่นไม่ควรที่จะมีการพัฒนาการมาจากประชาธิปไตยระดับชาติ (คือ การที่ประชาชนใช้อำนาจผ่านการเลือกตั้งผู้แทน) แต่ประชาธิปไตยระดับท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เมืองพัทยา รวมถึงกรุงเทพมหานครนั้น ควรให้ประชาชน ชุมชน และท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลบ้านเมืองให้มากขึ้น โดยควรสร้างราษฎรหรือประชาชน ให้กลายเป็น “พลเมือง” ซึ่ง “พลเมือง” ในที่นี้” หมายความว่า ผู้มีจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้นโดยไม่ปล่อยให้ ประชาชนเป็นเพียงผู้ลงคะแนนเสียงหรือผู้รับนโยบายจากรัฐเท่านั้น ดังนั้น หากยังไม่ได้สร้างประชาชนให้ กลายเป็น “พลเมือง” ผู้มีส่วนร่วมคิด ร่วมรู้ ร่วมทำประโยชน์เพื่อบ้านเมืองของตน ซึ่งจุดเน้นอยู่ที่กระบวนการสร้างความคิดที่ลึกซึ้งเพื่อมุ่งให้เกิด ความเข้าใจเป็นหลักว่าการสร้าง “ประชาชน” ให้กลายเป็น “พลเมือง” โดยเน้นที่การ ปรับปรุงการปกครองในระดับท้องถิ่นให้เป็น

ฐานรากใหม่ของประชาธิปไตยที่มีความเข้มแข็งและก้าวหน้า อีกทั้งสามารถแก้ไขปัญหาและจุดอ่อนของประชาธิปไตยในปัจจุบันได้ (ธนิษฐา สุขะวัฒนะ, 2551 : 6-7) ดังนั้น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีความเข้มแข็งมากน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับคุณภาพของพลเมืองในพื้นที่ของตนเองในการเข้ามามีส่วนร่วมแบบโดยตรงมากขึ้นผ่านกลไกที่เอื้อต่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ให้มากที่สุด แม้ว่าจะมีตัวชี้การดำเนินงานต่าง ๆ ของท้องถิ่นแต่ความจริงใจและจริงจังของกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมยังมีข้อจำกัดหลายอย่างที่ไม่สามารถทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่จึงมีการพัฒนาช่องทางและรูปแบบให้มากขึ้นเพื่อเติมเต็มความเป็นพลเมืองที่รักพื้นที่รักท้องถิ่นมีจิตสาธารณะเพื่อบ้านเกิดของตนเอง

3) การยกระดับคุณภาพประชาธิปไตยในระดับครอบครัวไทย ซึ่งครอบครัวในสังคมสามารถแบ่งออกได้ 3 ประการ ได้แก่ ประการแรก ลักษณะครอบครัวที่บิดาหรือมารดามีอำนาจในการตัดสินใจอย่างเด็ดขาดโดยไม่ได้รับฟังความคิดเห็นของบุตร เรียกว่า เผด็จการในครอบครัว ที่ควรจะมีหลักเลียง ประการที่สอง ลักษณะที่บิดาหรือมารดาอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบใช้อำนาจควบคุม แต่ก็มีการเปิดโอกาสให้บุตรได้แสดงออกทางความคิดเห็นไม่ใช่ระบบเผด็จการในครอบครัว แต่ก็ได้ปกครองแบบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง เรียกว่าอำนาจนิยมในครอบครัว คติความเชื่อทางสังคมหรือวัฒนธรรมที่เราเรียกว่า ระบบปิตาธิปไตยหรือ ระบบชายเป็นใหญ่ (patriarchy) มาสร้างความชอบธรรมให้กับสถานะที่เหนือกว่าของผู้ชายที่มีต่อครอบครัวระบบปิตาธิปไตย ซึ่งครอบงำวิถีคิดของทั้งหญิงและชายนี้มีหลักฐานข้อเท็จจริงซึ่งล้วนเป็นมายาคติ เช่น ผู้ชายเป็นเพศที่แข็งแรง มีวุฒิภาวะในการตัดสินใจมากกว่า ดังนั้น การเป็นหัวหน้าครอบครัวจึงควรเป็นหน้าที่ของผู้ชายสมาชิกในครอบครัวต้องยอมรับการตัดสินใจ และประการที่สาม ลักษณะของครอบครัวที่บิดาหรือมารดาให้สิทธิ เสรีภาพในการแสดงออก เปิดโอกาสให้ร่วมกันแก้ปัญหาโดยใช้เหตุผล รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เป็นครอบครัวที่เปิดกว้างให้บุตรได้สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองเรียกว่าประชาธิปไตยในครอบครัว(อาทิตติยา สุขแสวง และหัชชากร วงศ์สายัณห์, 2561 : 597) โดยเฉพาะประการที่สามารถอันเป็นที่สังครอบครัวควรตระหนักถึงทิศทางของการพัฒนาประชาธิปไตยให้กับลูกหลานหรือสมาชิกทางสังคมได้อย่างถูกต้องว่า ตนเองมีสิทธิและหน้าที่อย่างไรในสังคมบ้าง และต้องปฏิบัติตนอย่างไรในฐานะพลเมืองที่ดีที่พึงประสงค์มากขึ้น

4) การระดับคุณภาพประชาธิปไตยในโรงเรียนและระดับมหาวิทยาลัยไทย โดยเฉพาะสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและชุมชนนับได้ว่าเป็นหน่วยเล็ก ๆ ของสังคมที่มีความสำคัญในการนโยบายนต่าง ๆ ไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จอย่างแท้จริง ซึ่งการที่ผู้บริหาร ครูและผู้ปกครองมีความ

ตระหนักและเห็นความสำคัญความจำเป็น ตลอดจนประเพณีปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างแก่นักเรียน มีการจัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศและการเรียนการสอนที่เอื้ออำนวยต่อการเกิดพฤติกรรมประชาธิปไตย แต่อย่างไรก็ตามแนวความคิดในการพัฒนาปลูกฝังประชาธิปไตยในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสม (โยนงค์ ทิมสุวรรณ, มปป. : 1) ดังนี้ 1) การเตรียมการก่อนดำเนินการสร้างเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการประชุม วางแผน กำหนดแนวทางร่วมกับคณะครูมีการแต่งตั้งทีมงานอย่างเหมาะสมชัดเจน และควรมีการเตรียมวางแผนงานร่วมกับทุกฝ่าย มีการสำรวจหาข้อมูลสภาพปัจจุบัน ปัญหา เพื่อใช้เป็นแนวปฏิบัติมีการสร้างความตระหนักจิตสำนึกให้เกิดกับครูทุกคน ควรจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ และควรมีครูไปทัศนศึกษาดูงาน 2) การดำเนินงานสร้างเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนตามแผนงานที่วางไว้จัดกิจกรรมฝึกให้นักเรียนได้ฝึกการทำงานเป็นกระบวนการกลุ่มควรให้ทุกคนมีส่วนร่วม ควรดำเนินการอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องอย่างจริงจัง 3) การวางแผนจัดกิจกรรมโครงการโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาประชาธิปไตยสู่ชุมชน 4) โรงเรียนควรจัดให้มีคณะกรรมการประเมินผลการสร้างเสริมประชาธิปไตย และผู้บริหารควรติดตาม ควบคุมกำกับดูแล งานสร้างเสริมประชาธิปไตยอย่างต่อเนื่องตามแผนงานการประเมิน 5) ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้วิธีการประชาธิปไตยในห้องเรียนการทำงานเป็นกลุ่ม เป็นแหล่งฝึกปฏิบัติให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตย และผู้บริหารสร้างบรรยากาศการทำงานที่เป็นกันเองกับคณะครูนักเรียนให้เป็นตัวอย่างวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย 6) สนับสนุนให้ครูนักเรียน สร้างความสัมพันธ์กับชุมชนอย่างใกล้ชิด ผู้บริหารควรเข้าไปเป็นที่ปรึกษาให้แก่ชุมชน เพื่อเสริมสร้างประชาธิปไตยในชุมชน ดังนั้น การเปิดให้ครูและนักเรียนได้สัมผัสสภาพที่ดีกับชุมชนอันเป็นฐานการเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กันจะช่วยให้สถาบันการทุกระดับได้มีโอกาสเข้าถึงกิจกรรมและประสบการณ์ได้โดยตรงกับความเป็นพลเมืองก่อให้เกิดความภาคภูมิใจต่อความรักและเคารพโรงเรียนและชุมชนของตนเองอย่างต่อเนื่อง

5) การยกระดับความรู้ประชาธิปไตยให้กับประชาชนอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันประเทศประชาธิปไตยทั้งซีกโลกตะวันตกและตะวันออกก็กำลังเผชิญสภาวะที่เรียกว่า “การถดถอยของประชาธิปไตย (democracy in retreat)” ดังจะเห็นได้จากภาพที่หลายประเทศซึ่งเคยได้รับการยอมรับว่าเป็นประเทศที่มีความสำเร็จสูงในเรื่องการพัฒนาประชาธิปไตยกำลังถูกลดระดับความเชื่อมั่นต่อกลไกหลักภายใต้ระบอบประชาธิปไตยอย่างต่อเนื่อง หรือแม้ในหลายประเทศที่อยู่ระหว่างกระบวนการก่อร่างสร้างประชาธิปไตยพบว่าประชาชนขาดความเชื่อมั่นต่อการสร้างประชาธิปไตยที่

สมบุรณ์ ด้านรองศาสตราจารย์วุฒิสาร ตันไชย ได้วางสมมุติฐานว่า “การศึกษาประชาธิปไตยในบางแง่มุมที่ผ่านมายังขาดการศึกษาอย่างเพียงพอ หรือแม้จะมีการศึกษาก็จริงแต่ยังถูกละเลยที่จะนำ การศึกษาดังกล่าวไปสู่การออกแบบทางสถาบันและกฎหมาย ทำให้การวิเคราะห์ปรากฏการณ์และ การหาหนทางพัฒนาประชาธิปไตยไทยขาดความสมบูรณ์...” (สถาบันพระปกเกล้า, 2559 : 1-2) ดังนั้น ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยอาจมีหลายปัจจัย แต่ทั้งนี้จะขอกล่าวถึงปัจจัยสำคัญที่ เอื้อต่อการพัฒนาประชาธิปไตย 1 ประการ คือ 1) การศึกษาของประชาชน เพราะการศึกษาช่วยให้ เกิดสติปัญญา คิดพิจารณาตัดสินใจสิ่งใดด้วยความมีเหตุและผลรวมทั้งได้เรียนรู้เกี่ยวกับการเมืองการ ปกครองและเข้าใจในสิทธิ หน้าที่ของตนเอง จึงมักจะติดตามข่าวสารทางการเมือง มีความสนใจทาง การเมืองและมีความรู้ความเข้าใจว่าตนเองเป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคมโยบายใด ๆ ที่สังคมออกมา กีย่อมจะมีผลกระทบต่อนเขาโดยตรง จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้ที่ได้รับการศึกษามักจะเข้าไปมีส่วน ร่วมทางการเมืองไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่ง และ 2) เศรษฐกิจของประเทศ เพราะถ้าประชาชนส่วนใหญ่ยังมื ความยากจน แม้แต่ปัจจัยสี่ขั้นพื้นฐาน ได้แก่ อาหารเครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ยังมีไม่ เพียงพอต่อการบริโภคภายในชีวิตประจำวัน วันแล้ว คนยอมหิวโหยจึงคิดถึงแต่สิ่งที่จะมาบำบัดความหิว จึงไม่มีจิตใจหรือเวลาที่จะมามีส่วนร่วมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยหากไม่มีความหวังใด ๆ มา กระตุ้นว่าการมีส่วนร่วมนั้นจะทำให้หายหิวได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2554 : 40-42) ดังนั้น การจะทำให้ประชาชนเป็นพลเมืองที่ดีได้นั้นก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยทั้งสองเรื่องที่กล่าวมาย่อม แสดงถึงความจำเป็นและบทบาทของรัฐที่จะยกระดับความรู้และอาชีพให้กับประชาชนหันมาสนใจ กิจกรรมทางประชาธิปไตยได้มากขึ้นทั้งการศึกษาที่ดี และเศรษฐกิจที่ดี

สรุป และข้อเสนอแนะ

บทความเรื่อง แนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองที่ดีตามระบอบประชาธิปไตยที่สังคมไทย ถูกมองว่า ประชาธิปไตยครึ่งใบยังคงดำเนินไปอย่างต่อเนื่องของผ่านตัวแทนที่มีได้มีเจตนาที่ดีต่อ คุณภาพความเป็นพลเมืองของประชาชนผ่านตัวชี้วัดที่สำคัญนั้นก็คือ การซื้อสิทธิขายเสียงในทุกสมัย การเลือกตั้งทุกระดับยังมีการแข่งขันการสูงก็ยิ่งใช้เงินอย่างมหาศาลเพื่อทำลายความเป็น ประชาธิปไตยให้ย่อยยับลงไป แม้สังคมไทยจะมีวิวัฒนาการมาอย่างยาวนานของความเป็น ประชาธิปไตยเกือบ 100 ปีแต่ยังไม่มีความถึงคุณภาพความเป็นพลเมืองที่สามารถสะท้อนถึงโอกาส เข้าถึงประชาธิปไตยกับถ้อยห่ากับคำว่า ประชาธิปไตย ให้ห่างออกไป ดังนั้น ผู้เขียนจึงหวังว่าหาก ภาครัฐ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยบทบาทของท้องถิ่น และสถาบันทางสังคมผูกติดกับประชาชนมาก

ที่สุดในการช่วยเหลือและเร่งการพัฒนาให้สมาชิกทางสังคมของตนเองรับรู้ถึงสิทธิและหน้าที่ของตนเองให้มากที่สุด หากปล่อยให้เป็นที่ของรัฐบาลก็ยังคงขาดความหวังต่อไป จึงเสนอแนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองที่ดีตามระบอบประชาธิปไตยที่สังคมไทยไว้ 5 ประการ ได้แก่ 1) การพัฒนาโรงเรียนประชาธิปไตยในชุมชนให้เกิดความชัดเจนเป็นรูปธรรม 2) การสร้างภาพตัวแทนประชาธิปไตยในการปกครองส่วนท้องถิ่น 3) การยกระดับคุณภาพประชาธิปไตยในระดับครอบครัวไทย 4) การยกระดับคุณภาพประชาธิปไตยในโรงเรียนและระดับมหาวิทยาลัยไทย 5) การยกระดับความรู้ประชาธิปไตยให้กับประชาชนอย่างต่อเนื่อง น่าจะช่วยให้เกิดการกระตุ้นเตือนและสร้างแรงกำลังใจไปยังหน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้องให้เกิดองค์ประกอบที่จะช่วยทำให้สังคมไทย กลายเป็นสังคมแห่งการตื่นรู้อย่างพร้อมเพรียง เท้าทันต่อความเป็นพลเมืองที่ดีที่ประเทศชาติต้องการ

References

- กลุ่มงานผลิตเอกสาร สำนักประชาสัมพันธ์. (2554). *พัฒนาประชาธิปไตย ... พัฒนาการเมืองไทย*. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
- ธนิษฐา สุขะวัฒนะ. (2551). *สร้างการปกครองท้องถิ่นให้เป็นรากฐานพัฒนาประชาธิปไตย*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมดาเพรส จำกัด.
- ประภัศร ทองยินดี. (2558). *ประชาธิปไตย: แนวคิดและหลักการเบื้องต้น*. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. 5 (3), (กันยายน-ธันวาคม) : 11-22.
- ไยอนงค์ ทิมสุวรรณ. (มปป.). *ประชาธิปไตยกับบทบาทสถานศึกษาและชุมชนในการพัฒนาส่งเสริมอัตลักษณ์วิถีไทย*. วิทยาลัยรัฐธรรมนุญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- รุจน์ หาเรือนทรง. *การเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ และสังคมโลก*. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <https://www.sw2.ac.th/images/user/root/soc31101/5soc.pdf> [วันที่ 3 เมษายน 2566].
- วชิระ เสระทอง. (2562). *การพัฒนาประชาธิปไตยสำหรับเยาวชนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติด้านการบริหารกิจการสาธารณะยุคดิจิทัล ครั้งที่ 5. วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น..

รายงานการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 9 เรื่อง “พุทธวิธี และวิถีครูบา กับการแก้ปัญหาวิกฤตโลก”

(The Buddhist and Kruba Methods to Solve the World Crisis) วันที่ 25 มีนาคม 2566

วันส ปิยะกุลชัยเดช. (มปป.). ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

วันชัย หวังสวาสดี. (2558). รูปแบบการบริหารประชาธิปไตยในโรงเรียน สังกัดสำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิต

วิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

วินิจ ฝาเจริญ. (2563). การพัฒนาพลเมืองสู่โมเดลพลเมืองที่ตื่นตัวในสังคมประชาธิปไตยของไทย.

วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์. 5 (1), (มกราคม – มิถุนายน) : 54-65.

สถาบันพระปกเกล้า. (2559). ประชาธิปไตยไทยในทศวรรษใหม่. กรุงเทพมหานคร : สถาบัน

พระปกเกล้า.

แสงชัย อภิชาติธนพัฒน์. (มปป.). “ประชาธิปไตย” หลักพื้นฐานสำหรับสามัญชน. วิทยาลัย

รัฐธรรมนุญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (มปป.). ความเป็นพลเมืองในวิถีระบอบประชาธิปไตย.

กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

อาทิตติยา สุขแสง และหัชชากร วงศ์สายัณห์. (2561). ความเป็นประชาธิปไตยในครอบครัวไทย.

การนำเสนอโครงการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานระดับชาติของนักศึกษาด้าน

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 1/2561. วันที่ 15 กันยายน 2561. ณ คณะ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.